

Tibor Rutar, sodelavec Inštituta za delavske študije

DRŽAVA IN ŠOLSKA POLITIKA V ČASU KRIZE

UVOD

V politološkem raziskovanju države in državne politike prevladuje pluralistična teorija države (PTD). Sodeč po tej teoriji naj bi vsebino državne politike ustvarjalo mnoštvo interesno raznorodnih skupin oziroma strank, ki med seboj tekmujejo za politični vpliv. To je zelo nesporna trditev, ki je ne more zanikati noben resen politolog ali sociolog, pa tudi namen tega članka *ni* pokazati, da ne velja. V sodobnih kapitalističnih družbah vsaj na Zahodu, kjer vlada liberalna demokracija, zares obstaja mnoštvo med seboj tekmujočih interesnih skupin in strank, ki zastopajo tako interese delavcev kot kapitala (pa tudi drugih bolj parcialnih akterjev) in ki stalno lobirajo ter posredno ali neposredno vplivajo na konkretne politike, ki jih izvaja država kot institucija. Vseeno pa mora biti ta trditev – če hočemo, da ne zavaja – dodatno pojasnjena. Kar moramo dodati, je, da imajo v tekmi za vpliv na državno politiko različne interesne skupine *različne izhodiščne privilegije in položaje*. To je ključni poudarek, ki ga konvencionalno politološko raziskovanje spregleda.

Pluralistična teorija države sicer ne zanika, da ima katera koli od različnih interesnih skupin lahko naključni, *začasni* privilegij v tekmi za vpliv na državno politiko. Zanika pa – in to je ključno –, da v tej tekmi obstaja *sistematični* privilegij ali niz sistematičnih privilegijev. Po PTD torej obstajajo le naključni, *začasni* privilegiji, ki so na dolgi rok razporejeni relativno enakomerno med različnimi skupinami. Iz tega sledi, da sta državna politika nasploh in šolska politika posamič preprosto takšni, kot to določi domnevno *slepi* in zato pravični izid tekme raznih na dolgi rok enakopravnih, ne pa asimetrično razporejenih interesnih skupin. Glede na to, da imajo večji vpliv tiste skupine, ki prejmejo več volilnih glasov, lahko po PTD sklenemo, da o državni in šolski politiki vsaj načeloma odloča prevladujoče mnenje volivcev in da sta zato obe politiki »pravični«, demokratično odločeni.

Osrednji namen članka je pokazati, da pluralistična teorija spregleda *tri* pomembne mehanizme oziroma ravni, zaradi katerih sta državna politika nasploh in šolska posamič v kapitalistični družbi vsaj v zadnji analizi vedno *nagnjeni* v smeri interesov zasebnih lastnikov kapitala (oziroma z njimi vsaj nista v neposrednem konfliktu) in ne v smeri splošnih interesov ljudi, ki prebivajo na območju, na katerem velja določena državna politika. Prek tega bomo nadalje pokazali, da je v času posplošene kapitalistične krize, v kakršni živimo vse od let 2008/2009 pa do danes, ta nagnjenost kvantitativno izrazitejša in da

to negativno – tako posredno kot neposredno – vpliva na javno šolstvo.

H KRITIKI PLURALISTIČNE TEORIJE DRŽAVE

Sociološki pristopi k preučevanju države – predvsem tisti, ki izhajajo iz kritike politične ekonomije – v nasprotju s prevladujočo politološko PTD poudarjajo obstoj treh ravni delovanja, ki zagotavljajo, da je državna politika v kapitalizmu vsaj načeloma nagnjena k interesom kapitala. Te tri ravni so: 1) *medosebna*, 2) *institucionalna* in 3) *strukturna*, pri čemer obstoj vsake od treh ni vzajemno izključujoč.

Prva, tj. *medosebna*, raven deluje takole: sfera političnega je družbena sfera, v kateri vsaj v povprečju nad vsem preostalim štejejo določene osebnostne lastnosti, kot so na primer sposobnost javnega nastopanja, različne socialne veščine, širok dostop do raznoterih socialnih krogov, karizma, splošna razgledanost itd., ki so v obstoječih družbah med prebivalstvo razporejene neenako (Bourdieu, 1984). Te osebnostne lastnosti so v povprečju in za posameznega družbenega člana predvsem posledica njegovega ali njenega posedovanja določene (višje ali visoke) stopnje simbolnega kapitala – prestiž, družbena prepoznavnost/vidnost, čast itd. – in kulturnega kapitala – izobrazba, intelekt, govorni stil, videz itd. Stopnja posedovanja obeh vrst kapitala je nadalje odvisna od družbenega položaja družine, v kateri se posamezni član socializira in odrašča. Če to drži, sledi pomemben sklep za našo razpravo. Namreč, dostop do visokih političnih krogov in s tem do resnega vplivanja na vsebino državne politike je vsaj v načelu pogojen z družbenim položajem družine, iz katere prihaja posamezni član. To pomeni, da imajo – izhodiščno gledano – večjo možnost dostopa do politike tisti, ki prihajajo iz premožnejših družin, katerih materialni interesi so načeloma bližje interesom privatnih lastnikov kapitala ali z njimi celo sovpadajo. Iz tega neposredno sledi, da državno politiko bolj kot ne upravljajo tisti, katerih *osebni* materialni interesi so blizu interesom kapitala (ali z njimi celo sovpadajo).

To je prva raven oziroma prvi mehanizem, zaradi katerega je vsebina državne politike vsaj v načelu nagnjena k interesom kapitala, ne delavstva. Politiki, ki krojijo državno politiko, so *osebno* (posredno ali neposredno) v večji meri povezani z interesi kapitala. To je bil močan dejavnik predvsem v 19. stoletju in prvi polovici 20. stoletja, danes, ko je dostop do izobraževanja, javne prepoznavnosti itd. (skratka do kulturnega in simbolnega kapitala) manj ekskluziven, pa je veliko šibkejši. Kapitalistična država je zato

danes dejansko relativno avtonomna – ni preprosto v neposredni lasti samo ene družbene skupine. Pluralistična teorija države ima v zvezi s tem kljub svojim drugim (pomembnim) pomanjkljivostim zelo prav, ko zanika veljavnost instrumentalistične teorije države, po kateri je država *nič drugega* kot orodje v rokah vladajočega razreda, tj. kapitalistov. Takšno instrumentalistično pojmovanje države moramo zavrniti. Navsezadnje je empirično očitno, da je v današnji (slovenski, evropski ali celo ameriški) politiki nemalo ljudi, katerih družinsko poreklo je *delavsko* in zato niso osebno zainteresirani, da bi nagibali državno politiko v prid interesov zasebnih lastnikov kapitala. Skratka, brez težav priznamo, da je ta prvi mehanizem danes razmeroma šibek ali celo odsoten in da samo s sklicevanjem nanj nikakor ne moremo prepričljivo razložiti, zakaj je kapitalistična država zares *kapitalistična*.

Druga, tj. *institucionalna*, raven je za razliko od prve močna še danes. Ta raven deluje takole: ne glede na to, ali določen kandidat za politika (oziroma določena interesna skupina) osebno *izhaja* iz družbenega položaja, zaradi katerega so njegovi ali njeni osebni interesi prepleteni z interesi kapitalistov – torej ne glede na (ne)obstoje prvega mehanizma –, ostaja dejstvo, da je uspešen strankarski ali lobistični poskus vplivanja na državno politiko v temelju odvisen od finančnih sredstev. Kar v zadnji analizi šteje, ko govorimo o vplivu posameznih strankarskih ali interesnih skupin na državno politiko, so seveda glasovi volivcev. Vendar – in to je pomembno – pred glasovi politiki potrebujejo še nekaj drugega: denar. Najpomembnejši prvi pogoj zbiranja glasov je politična *kampanja*. Če interesna skupina ali stranka ni medijsko in javno vidna, bo ne glede na privlačnost svojega programa marginalizirana. Ključni dejavnik pri zbiranju volilne podpore zato predstavljajo financierji.

V obstoječi družbi je ekonomski kapital (tako kot sta simbolni in kulturni) med prebivalstvom neenako razporejen. Manjšina zasebnih lastnikov kapitala poseduje ogromno finančnih sredstev, medtem ko ima večina prebivalstva, ki mora zaradi svojega preživetja na trgu dela vsak dan prodajati svojo delovno silo, zelo malo finančnih sredstev že gledano skupaj, kaj šele vsak zase.¹ Iz tega sledi, da interesna skupina ali politična stranka, ki družinsko/socialno ne izhaja iz vladajočega (premožnega) razreda in zato ne sodi v zgoraj opisani prvi mehanizem, marveč iskreno zagovarja interese delavstva, vseeno na tej drugi – institucionalni – ravni ne more narediti veliko, da bi se izognila dejstvu, da za svoj politični projekt potrebuje ogromno finančne podpore. To pomeni, da čeprav na medosebni ravni ta skupina ne zagovarja interesov kapitala, marveč zagovarja celo ravno nasprotno interese, se bo na institucionalni ravni primorana zateči k zasebnim lastnikom

kapitala. Ti pa jo bodo finančno podprli, samo če bo omilila svoje ne- ali antikapitalske interese in zahteve.

Glede na zgodovinska dejstva v drugi polovici prejšnjega stoletja, ko so v parlamente po večini držav zahodnega sveta množično vdirale socialdemokratske in socialistične stranke, pa tudi ta druga, institucionalna raven ni dovolj, da prepričljivo razložimo, zakaj je v kapitalistični družbi država *v načelu* (četudi ne *absolutno*) vselej naklonjena interesom kapitala. Obstajajo namreč (redki) zgodovinski trenutki, ko interesnim skupinam in političnim strankam, ki osebno ne zagovarjajo interesov kapitala, uspe pridobiti institucionalno (tj. finančno) podporo tistih, ki prav tako ne zagovarjajo interesov kapitala. Kljub dejstvu, da največ bogastva nadzorujejo zasebni lastniki, obstajajo druge skupine družbenih dejavnikov (na primer sindikati, neodvisne organizacije, disidentski kapitalisti itd.), ki si lastijo dobršno količino finančnih sredstev, a so interesno na strani delavstva.

Tako pridemo do tretje, tj. *strukturne*, ravni oziroma mehanizma. Če sta prvi dve ravni *lahko* navzoči ali pa tudi *ne* (vsaj v določenih izjemnih zgodovinskih trenutkih), tretja raven v kapitalistični družbi deluje *vselej* in je zato za razliko od prvih dveh neizbežna. Če ne deluje več, nismo več v kapitalizmu.

Tretja raven deluje takole: v družbah s kapitalističnim gospodarstvom je gospodarska dejavnost v rokah zasebnih lastnikov kapitala (pri tem ni pomembno, ali ti zasebni lastniki kapitala nastopajo kot takšni tudi v *pravni obliki* ali ne; zasebni lastnik kapitala je lahko tudi država, če njena lastnina ni na razpolago prebivalstvu in je vpeta v tržno konkurenco). Še več, gospodarska dejavnost, ki žene gospodarsko rast – tj. produktivne investicije –, je v temelju odvisna od objektivnih makroekonomskih dejavnikov, med katerimi je najpomembnejša profitna mera. Kadar je profitna mera dovolj visoka, da je gospodarska dejavnost po kriterijih tržne konkurence dobičkonosna, bodo zasebni lastniki kapitala investirali v proizvodnjo (gl. Granados, 2012; Jones, 2013; Kliman, 2012: 88–91). Kadar je prenizka, tega ne bodo storili. Pri tem je pomembno poudariti, da odločitve zasebnih lastnikov niso v prvi vrsti *subjektivne*, marveč nanje ključno vpliva omenjeni *objektivni* makroekonomski dejavnik. Kapitalisti, ki investirajo v nedobičkonosno proizvodnjo – torej pod pogoji nizke profitne mere –, v pogojih tržne konkurence slej ko prej bankrotirajo.

Gospodarska rast, ki je odvisna od višine profitne mere, je za delovanje države ključna, ker je edini vir vseh dohodkov (plač, mezd, dobičkov, obresti, rent itd.). Izpostaviti to, je za našo razpravo pomembno, saj država kot institucija deluje samo pod enim pogojem: da ima dovolj finančnih sredstev. Ta sredstva pa pridobiva iz enega samega vira – iz prihodkov, ki jih zagotavlja gospodarska rast, tj. prek

¹ V Angliji ima, denimo, pet najbogatejših družin v lasti toliko bogastva, kot ga ima 20 % vsega angleškega prebivalstva skupaj (Dutta, 2014). V Združenih državah Amerike ima 1 % najbogatejših prebivalcev v lasti 40 % vsega bogastva, 80 % vseh Američanov pa si lasti 7 % vsega ameriškega bogastva (Marsden, 2014).

davkov. Država lahko obdavči ali dohodke zasebnih lastnikov ali delavcev ali oboje hkrati.

Vendar je v kapitalizmu gospodarska dejavnost (in s tem gospodarska rast) v rokah zasebnih lastnikov kapitala. Ti bodo investirali v proizvodnjo in gnali gospodarsko rast ter s tem omogočili državi, da si zagotovi finančna sredstva, s katerimi izvaja svoje politike samo v primeru, ko je profitna mera dovolj visoka oziroma – kar je isto – ko je investicijska klima ugodna. Iz tega sledi ključni sklep. Politiki, ki upravljajo z državo in državno politiko, lahko zagotovijo nemoteno delovanje (in obstoj) države kot institucije samo v primeru, da je stanje v gospodarstvu relativno zdravo, ugodno. To pomeni, da so *ne glede* na svojo osebnostno privrženost interesom kapitala, ki sledi iz njihove medosebne pripadnosti kapitalističnemu razredu – *raven 1* – in/ali iz njihove institucionalne pripadnosti kapitalističnemu razredu – *raven 2* –, pod stalnim *strukturnim* oziroma *neosebnim* pritiskom – *raven 3* –, da izvajajo politike, ki na gospodarstvo in investicijsko klimo delujejo vsaj nevtrarno, če že ne pozitivno.

VPLIV KRIZE NA JAVNO ŠOLSTVO

Ker je v kapitalizmu zaradi prav specifične (kapitalistične) organizacije družbene proizvodnje, tj. proizvodnje v okviru *tržne konkurence*, država vselej pod strukturnim pritiskom, da izvaja politike, ki so v skladu z interesi kapitala ali pa jih vsaj ne spodjedajo, je tudi javno šolstvo, ki je v domeni državne politike, pod strukturnim pritiskom, da je organizirano v skladu z interesi kapitala ali pa jih vsaj ne spodjeda neposredno. Če drži trditev, da je država v kapitalizmu pod strukturnim pritiskom, da izvaja politike, ki so v skladu z interesi kapitala ali pa jih vsaj ne spodjedajo, drži tudi zgornja trditev.

V času kapitalistične krize, ki je čas *neugodne investicijske klime*, je strukturni pritisk na državo veliko močnejši. Močnejši je v smislu, da je v tem obdobju država, če želi ostati operativna, primorana izvajati politike, ki *aktivno* podpirajo in zadovoljujejo interese kapitala. Ni več dovolj – kot je v času konjunktura –, da samo ne izvaja politik, ki so v neposrednem nasprotju z interesi kapitala. Resničnost varčevalnih ukrepov in drugih kapitalu naklonjenih politik v Sloveniji in drugod je v zadnjih letih dovolj očitna, da jo je odveč ponazarjati podrobneje.

Iz zgornje razprave sledi dvojje. Prvič, v takem obdobju bo javno šolstvo prizadeto *neposredno*. V času krize so namreč finančna sredstva, ki jih država črpa z davki, nujno nižja, saj je kapitalistična kriza obdobje, v katerem je gospodarska rast in s tem rast dohodkov (iz katerih se črpajo državna sredstva) po definiciji nižja. To pomeni, 1) da ima v času krize javno šolstvo manj sredstev, kar nadalje povzroči padanje kakovosti šolstva zaradi odpuščanj, racionalizacije, povečanja obsega dela itd. Drugič, v času krize je javno šolstvo prizadeto *posredno*, ker 2) mora, kot smo videli zgoraj, država v času krize *aktivno* streči interesom kapitala in je pod stalnim pritiskom privatizacije oziroma

poblagovljenja in/ali reorganizacije, ki bi zagotovili konkurenčnejšo delovno silo za trg dela. Pod pritiskom privatizacije je zato, ker javno šolstvo v kapitalizmu *ne ustvarja* nove presežne vrednosti, ki bi jo kapitalisti lahko investirali, saj je del javnega sektorja oziroma je izključeno iz tržne konkurence. Pod težnjo reorganizacije, ki bi zagotovila primernejšo (tj. konkurenčnejšo, cenejšo, učinkovitejšo) delovno silo, pa je zato, ker s tem dviga konkurenčnost nacionalnega gospodarstva. To pa nadalje blagodejno vpliva na gospodarsko rast. Tako privatizacija kot dajanje prednosti smerem ali fakultetam, ki proizvajajo učinkovitejšo delovno silo, oziroma reorganiziranje smeri in fakultet v skladu s tem ciljem *negativno* učinkuje na javno šolstvo in izobraževanje.

To lahko ponazorimo z aktualnim predlogom novele Zakona o visokem šolstvu, ki je v Sloveniji vsaj zadnjih nekaj mesecev netil polemične razprave in odzive. Predlog po mnenju analitikov slovenskemu visokemu šolstvu aktivno krči finančno podporo in ga obenem sili v iskanje finančnih sredstev na trgu, s čimer niža njegovo kakovost in dostopnost. Šolstvo je prizadeto tako neposredno – *točka 1* – kot posredno – *točka 2*. Takole so zapisali podpisniki *Memoranduma* o predlogu zakona (Marinčič in drugi, 2014):

»Predlog ZViS frontalno uvaja šolnine na rednem (po novem polnem) študiju, ki je bil doslej brezplačen. S tem v precejšnji meri prenaša breme financiranja visokošolskih zavodov z države na študente. In to kljub temu, da je tudi MIZŠ samo prepoznalo obstoječo prakso, ki jo je omogočal izredni študij, kot nelegitimno. Predlog ZViS to prakso uzakonja, namesto da bi jo odpravil. Če bo ZViS sprejet v sedanjih obliki, bo spodbujal visokošolske zavode h krčenju brezplačnih in širitvi plačljivih vpisnih mest. Ob tem zakon celo ne vsebuje varovalk proti vpisu premalo kakovostnih in usposobljenih samoplačniških kandidatov na študijske programe. Finančna odvisnost od samoplačnikov bi vodila tudi v nižanje zahtevnosti, saj bi si zavodi nekritično prizadevali za čim večjo prepustnost v višje letnike. To bi vodilo v razvrstitev visokega šolstva oz. v sistemsko korupcijo v obliki razprodajanja naslovov.«

KAJ PREOSTANE?

Ker so ponavljajoče se kapitalistične krize, kakršna je t. i. »velika recesija«, v kateri živimo danes, zgodovinsko specifični pojav, značilen samo za nedavno, *kapitalistično* obdobje človeške zgodovine, ni nobenega razloga, da jih ne bi odpravili in s tem izničili njihovega večplastnega negativnega učinka na javno šolstvo. Periodične kapitalistične krize izhodiščno povzroča oziroma pripravi teren zanje *dosledno* delovanje načela tržne konkurence, ne pa domnevna skorumpiranost politikov ali goljufije tajkunskih kapitalistov. Tržna konkurenca namreč zahteva, da zasebni lastniki kapitala neprenehoma posodablajo svoj proizvodni proces z vpeljevanjem novih tehnoloških inovacij,

ki povečujejo produktivnost dela. Tekmujoči kapitalisti si lahko zagotovijo preživetje v okoliščinah tržne konkurence le, če neprestano skušajo prehiteti svoje tekmece. To počnejo tako, da si z višanjem produktivnosti dela s tehnološkimi inovacijami nižajo individualne produkcijske stroške na enoto proizvedenega blaga in s tem ustvarjajo t. i. presežni dobiček. Ta je razlika med njihovo individualno stroškovno ceno in povprečno stroškovno ceno vseh preostalih kapitalistov v isti panogi. Vendar ima to vztrajno višanje produktivnosti dela, ki posameznim kapitalistom kratkoročno zares omogoča višjo individualno dobičkonosnost in prisvojitve večjega tržnega deleža, nenačrten in nepričakovan agregacijski učinek *znižanja* splošne profitne mere² celotne panoge ali gospodarstva (gl. Freeman, 2009; Kliman, 2012: 128–133), saj stalno naraščajoča produktivnost dela povzroča vsaj deflacijo, tj. upočasnjevanje rasti cen, če že ne deflacije, tj. padanja cen.

Povedano drugače: posamezni kapitalist uživa nadpovprečen dobiček, ker ima zaradi zvišane produktivnosti dela konkurenčno prednost – *proizvaja* lahko z nižjimi stroški kot preostali, *prodaja* pa lahko zaradi pritiska tržne konkurence še vedno po stari ceni, ki je določena s povprečnimi stroški vseh preostalih, povprečno produktivnih kapitalistov, s katerimi tekmuje. Vendar ko čez čas zaradi istih pritiskov tržne konkurence tudi vsi preostali kapitalisti vpeljejo tehnološko inovacijo in zvišajo svojo produktivnost (tisti, ki tega ne storijo, pa propadejo ali vsaj izgubijo svoj tržni delež), konkurenčna prednost prvega kapitalista, ki je vpeljal tehnološko inovacijo, izgine, z njo pa tudi njegov nadpovprečni dobiček. Ko zaradi zvišanja produktivnosti tudi preostali kapitalisti znižajo svoje

individualne proizvodne stroške, zaradi konkurenčnega pritiska – vsak kapitalist skuša prodajati ceneje od tekmecev, da bi tako zasedel večji tržni delež – cena na enoto blaga pade (oziroma se njena rast vsaj upočasni). V pogojih padajočih ali vsaj upočasnjeno naraščajočih cen pa splošna profitna mera pade.

Če gospodarstvo ne bi bilo organizirano na specifično kapitalistični način, tj. po načelu tržne konkurence in zasebnega lastništva kapitala, periodičnih gospodarskih kriz – vsaj tistih, katerih izvor niso naravne nesreče in materialno pomanjkanje – ne bi bilo, tako kot jih ni bilo v času predkapitalističnih družb, ki so zaznamovale prevladujoči del človeške zgodovine. *Kapitalistične* krize niso – v nasprotju s tem, kar vztrajno, a vse manj prepričljivo trdijo neoklasični ekonomisti – posledica zunajdružbenih naravnih zakonov, naključij in anomalij.

To pomeni, da *lahko* – vsaj načeloma – gospodarsko dejavnost reorganiziramo tako, da ne bo imela niti neposrednih niti posrednih negativnih učinkov na javno šolstvo. Eden prvih korakov v to smer bi bil razmislek o tem, kako investicijsko dejavnost podvreči demokratičnemu, tj. družbenemu, ne zasebnemu nadzoru in jo izvajati mimo pritiskov tržne konkurence. Samo tako lahko preprečimo ponavljajoče se gospodarske krize, do katerih privede dosledno delovanje tržne konkurence, ki zaradi zahteve po neprestanem višanju produktivnosti dela periodično niža splošno profitno mero in s tem nazadnje tudi stopnjo produktivnih investicij. Še več, samo tako lahko preprečimo strukturno naklonjenost državne politike nasploh in šolske posamič interesom zasebnih lastnikov kapitala ter zagotovimo kakovost in socialno usmerjenost obeh.

LITERATURA

- Bourdieu, P. (2010 [1979]). *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Oxon: Routledge.
- Dutta, K. (2014). Britain's five richest families worth as much as poorest 20 per cent, says Oxfam. Dostopno prek: <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/britains-five-richest-families-worth-as-much-as-poorest-20-per-cent-says-oxfam-9195914.html> (25. marec 2014).
- Freeman, A. (2009). *What makes the US profit rate fall?* Dostopno prek: http://mpira.ub.uni-muenchen.de/14147/1/MPRA_paper_14147.pdf (25. marec 2014).
- Granados, José A. Tapia (2012). Statistical Evidence of Falling Profits as Cause of Recession. V: *Review of Radical Political Economics* 44, 4, 484–493.
- Jones, P. (2013). *The Falling Rate of Profit Explains Falling US Growth*. Paper for the 12th Australian Society of Heterodox Economists Conference. Dostopno prek: <http://thenextrecession.files.wordpress.com/2013/12/jones-the-falling-rate-of-profit-explains-falling-us-growth-v2.pdf> (25. marec 2014).

² Splošna profitna mera je povprečje vseh individualnih profitnih mer posameznih kapitalistov. Je razmerje med celoto novo ustvarjenega dobička in vrednostjo investiranega kapitala.

Kliman, A. (2012). *The Failure of Capitalist Production: Underlying Causes of the Great Recession*. London: Pluto Press.

Marinčič, M., Štrukelj, B., Sajovic, T., Hribar, B., Veličkovič, J., Lategano, J. in Hočevar, A. (2014). *Memorandum o predlogu Zakona o visokem šolstvu*. Dostopno prek: <http://www.sviz.si/novice/media/1195/media/Memorandum%20o%20predlogu%20ZviS.pdf> (25. marec 2014).

Marsden, W. (2014). *Obama's State of the Union speech will be call to arms on wealth gap*. Dostopno prek: <http://o.canada.com/news/obamas-state-of-the-union-speech-will-be-call-to-arms-on-wealth-gap/> (25. marec 2014).

POVZETEK

V članku na kratko predstavimo sociološko kritiko v politologiji prevladujoče pluralistične teorije države (PTD). Prek te kritike prikažemo tri mehanizme oziroma ravni delovanja, zaradi katerih je država institucija v kapitalističnih družbah naklonjena interesom zasebnih lastnikov kapitala. Na tej podlagi razložimo, zakaj je v času gospodarske krize kakovost javnega šolstva načeta tako *neposredno* kot *posredno*. Nazadnje očrtamo temeljni razlog za nastanek in vztrajnost obstoja ponavljajočih se gospodarskih kriz v kapitalističnih družbah in predstavimo, zakaj niso posledica naravnega človeškega stanja.

ABSTRACT

This article is a brief presentation of sociological critique of the pluralistic theory of the state (PTS) which is prevailing in political sciences. Three mechanisms or levels of activity, that lead the state as an institution towards the interests of private owners of capita, are presented through this critique. This is the basis for our explanation why quality of public education is jagged *directly* and *indirectly* in the times of economic crisis. Finally we outline the essential reason for the emergence and persistence of repeating economic crises in capitalist society, and why they are not caused by natural human condition.

Nataša Švara

BRALNI LISTI S SONČNE POTI

2014, ISBN 978-961-03-0149-3, 220 str., 21,00 €

Bralni listi s Sončne poti so namenjeni predvsem učencem, ki imajo težave pri učenju branja in pisanja, pa tudi sicer opismenjevanju otrok v prvem triletju osnovnošolskega izobraževanja. Otroku približajo branje in pisanje z vajami od enostavnih zlogov, besed in povedi do sistematičnega, igrivega in zanimivega branja besedil, ki so ponazorjena tudi z ilustracijami. Gradivo je napisano z malimi in velikimi tiskanimi črkami. Z bralnimi lističi lahko izboljšujemo in vplivamo na razvoj vizualne diskriminacije, neposrednega vizualnega pomnjenja in diskriminacije, sukcesivnosti glasov in črk v besedah, kinestetskega zavedanja kritičnega glasu, vidnega zaznavanja določanja lege, položaja glasu, črke, zavedanja kritičnih glasov, spominske funkcije – pomnjenja vizualnih in akustičnih likov, besednega zaklada, razumevanja in praktične uporabe besedil. Gre za drugo, posodobljeno izdajo *Bralnih listov* iz leta 1996.

Informacije in naročila:

- po pošti: Zavod RS za šolstvo, Poljanska cesta 28, 1000 Ljubljana
- po faksu: 01/3005199
- po elektronski pošti: zalozba@zrss.si
- na spletni strani: <http://www.zrss.si>

Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo